

Generální ředitelství cel
V Praze dne 2. října 2025
Spisová značka:
Č. j.: 40870/2025-900000-21010
Vyřizuje / tel: Mgr. Berka/2114
Vaše značka: MF- 48819/2025/29-2

Ministerstvo financí
odbor Legislativní
DS

Stanovisko k novele trestního zákoníku

Vážení,

na základě Vaší žádosti o stanovisko k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“), sdělujeme, že Generální ředitelství cel k dotčenému návrhu zákona uplatňuje **zásadní připomínku**.

K § 298a odst. 2

Neoprávněná výroba, dovoz, vývoz, průvoz, nabídka, zprostředkování, prodej nebo jiné opatření nebo přechovávání pro jiného jsou u rtuti, anorganických sloučenin rtuti (s výjimkou sirníku rtuťnatého) a organických sloučenin rtuti v současnosti trestné podle § 283 trestního zákoníku, a to s trestní sazbou 1 rok až 18 let dle rozsahu trestné činnosti a závažnosti škodlivého následku.

Navrhovaná úprava by trestní sazbu u této trestné činnosti zastropovala na maximálně 5 - letech, resp. 6 - letech, a jen v případě způsobené smrti až na 10 - letech, což je velmi zásadní zmírnění trestního postihu, který jednak nelze odůvodnit požadavky nové evropské legislativy a zároveň jde o nesystémové vynětí (či duplicitní úpravu) rtuti a jejích sloučenin z kategorie jedů, na které dopadá skutková podstata dle § 283 trestního zákoníku. Při současném zařazení rtuti a jejích sloučenin na seznam jedů nařízením vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů, ve znění pozdějších předpisů, není třeba v základní skutkové podstatě se sazbou do 5-ti let, a též v některých kvalifikovaných, exaktně prokazovat, že neoprávněné nakládání s těmito jedy může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt

Generální ředitelství cel

Budějovická 7, Praha 4

+420 261 331 111 | podatelna_generalnireditelstvicel@celnisprava.gov.cz | celnisprava.gov.cz

datová schránka: „7puaa4c“ | IČO: 71214011

anebo závažně poškodit půdu, vodu, ovzduší, ekosystém nebo jinou složku životního prostředí. Navržená změna může proto zároveň ztížit prokazování dosavadní trestné činnosti, resp. může přinést právní otázky, zda k trestnosti jednání bude nadále stačit prokázat pouze škodlivý potenciál obecně daný rizikovostí jedu jako takového ve spojení s neoprávněným nakládáním s ním (stejný princip jako u OPL), anebo konkrétně, že v důsledku např. špatného skladování či zamýšleného konkrétního způsobu použití může dojít k vyjmenovaným škodlivým následkům. V druhém případě by v budoucnu trestným již zřejmě nebyl nezákonný vývoz rtuti v rozporu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/852, pokud její přeprava v EU předcházející vlastnímu vývozu splňuje všechny bezpečnostní standardy (režim ADR) a rtuť má být užita v třetích zemích (např. k těžebním účelům údajně v souladu s tamními bezpečnostními předpisy). To je v rozporu s cílem nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/852, které chce omezit potencionálně nebezpečné nakládání se rtutí globálně, neboť se globálně snadno dostává do potravního řetězce, resp. jinak globálně migruje v životním prostředí – viz studie k předchozím evropským právním úpravám omezujícím nakládání se rtutí. Prokazování konkrétního způsobu použití rtuti a sloučenin rtuti vyvezených do třetích, často rozvojových zemí, by v každém případě zvýšilo časovou náročnost prokazování a v některých případech způsobilo i jeho objektivní neproveditelnost dle míry spolupráce a reálných možností tamních justičních orgánů. Zásada *in dubio pro reo* dopadá na všechny obligatorní znaky trestného činu, které musí OČTŘ prokázat tak, aby o nich neexistovaly důvodné pochybnosti.

V praxi trestnou činnost spojenou s neoprávněným vývozem rtuti, tedy v rozporu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/852, dozorová státní zastupitelství různých stupňů kontinuálně kvalifikují jako trestný čin nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku. Novela v navrženém znění by měla dopad na živé kauzy z důvodu časové působnosti trestního předpisu podle § 2 odst. 1 trestního zákoníku, kdy se trestnost povinně posoudí podle pozdějšího zákona, jestliže to je pro pachatele příznivější.

Při dodržení mlčenlivosti a neveřejnosti trestního řízení lze na konkrétních podkladech obecně konstatovat, že skutek aktuálně stíhaný se sazbou od 5 do 10 let by byl podle novely trestný s maximální sazbou 6 let (má dopad i procesně – znemožňuje pořízení důkazu podle § 88 trestního řádu), přičemž by novela zároveň z uvedených důvodů přinesla důkazní nouzi a její praktický dopad by tak ohrozil dosavadní účel trestního řízení i předmětných předpisů EU. Uvedené dle zaslaných podkladů není cílem normotvorby EU.

Novela nad rámec evropského předpisu stanovuje trestnost přísněji, neboť dopadá i na jednání v hrubé nedbalosti. V souladu s evropským předpisem se však trestnost i v základní skutkové podstatě podmiňuje prokázáním, že neoprávněné nakládání se rtutí, směsmi rtuti, sloučeninami rtuti a výrobky je obsahující může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt anebo závažně poškodit půdu, vodu, ovzduší, ekosystém nebo jinou složku životního prostředí. Navržená novela pak oproti stávajícímu stavu nově zavádí výslovně trestnost i pro směsi rtuti anebo výrobky s přidanou rtutí, jejími sloučeninami a směsmi.

I pokud výše popsané předpokládané důsledky nebudou hodnoceny jako vysoce pravděpodobné, novela by kladla zvýšené nároky na výklad zmíněných kolizních ustanovení dle kolizních pravidel a přinesla by tak nežádoucí právní nejistotu.

Generální ředitelství cel

Budějovická 7, Praha 4

+420 261 331 111 | podatelna@celnisprava.gov.cz | celnisprava.gov.cz

datová schránka: „7puaa4c“ | IČO: 71214011

Podanou zásadní připomínku by proto bylo možno zapracovat např. vypuštěním rtuti a jejích sloučenin z navržené skutkové podstaty trestného činu, neboť na ty již dopadá skutková podstata podle § 283 trestního zákoníku, takto:

*„(2) Stejně bude potrestán, kdo, byť i z hrubé nedbalosti, v rozporu s jiným právním předpisem vyrobí, doveze na celní území Evropské unie, vyveze z celního území Evropské unie, uvede na trh nebo skladuje **cinabarit**, směsi **rtuť** anebo výrobky s přidanou rtutí, nebo se rtutí, jejími sloučeninami, směsmi anebo výrobky s přidanou rtutí jinak nakládá, a tím může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt anebo závažně poškodit půdu, vodu, ovzduší, ekosystém nebo jinou složku životního prostředí.“*

Znaky „uvede na trh nebo skladuje“ jsou analogicky pokryty znaky skutkové podstaty dle § 283 trestního zákoníku „prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává“. Uvedení na trh je pokryto znaky „prodá nebo jinak jinému opatří“, které nemusí být dokonány, neboť trestný je vždy i pokus prodeje, resp. skladování za účelem prodeje, které je zároveň pokryto znakem „pro jiného přechovává“. Znak „skladuje“ by tedy nebyl skutkovou podstatou dle § 283 trestního zákoníku zcela pokryt, jen pokud by byla rtuť a její sloučeniny neoprávněně skladovány pouze pro vlastní potřebu. V případě skladování pro vlastní podnikatelské účely spojené s využitím rtuti ve výrobním procesu by ale případné poškození životního prostředí či ohrožení života a zdraví pokrývaly jiné skutkové podstaty trestných činů vztahující se k těmto chráněným zájmům.

Do skutkové podstaty je navrhováno výslovně doplnit cinabarit, neboť nakládání s ním v rozporu s jiným právním předpisem není trestné podle § 283 trestního zákoníku. Dále jsou výslovně uvedeny směsi rtuti, na které jmenovaná skutková podstata rovněž přímo nedopadá.

V případě směsí rtuti a jejich vymezení v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/852, v příloze I, si však dovolíme upozornit na značný potenciál obcházení takto definovaného zákazu. Zákaz se vztahuje jen na směsi rtuti s jinými látkami, včetně slitin rtuti, s obsahem rtuti nejméně 95 % hmotnostních. Chemicky čistá rtuť má mít koncentraci nejméně 99 % hmotnostních Hg. Čistoty 100 % nelze technologicky dosáhnout. Není tedy zřejmé, jakou látku lze považovat ještě za rtuť a jakou již za její směs, neboť bude vždy obsahovat i další látky. Nejběžnější slitiny rtuti jako zubní amalgámy pak obsahují pouze okolo 50 % Hg a není tedy jasné, na jaké směsi s čistotou rtuti alespoň 95 % Hg by se měl zákaz vztahovat. Při záměrném vyčištění rtuti pod 95 % hmotnostních by se na ní pak zřejmě zákaz nevztahoval. Předmětné nařízení EU sice obsahuje výjimku z takto úzce definovaného zákazu u směsí rtuť, avšak jen pokud jde o jejich nakládání pro účely zpětného získání rtuti. Pokud je směs rtuti s koncentrací pod 95 % nezákonně vyvážena např. pro těžbařskou společnost ve třetí zemi, z hlediska principů aplikace trestního práva z toho nelze dovozovat, že vývoz byl učiněn za účelem zpětného získání rtuti z důvodu nutnosti použít při těžbě chemicky čistější rtuť. Důkazní břemeno nesou plně orgány činné v trestním řízení, proto tvrzení pachatele vyvracející tuto podmínku bude policejní orgán povinen důkazně vyvracet, a to bez jakýchkoliv důvodných pochybností. V poslední řadě existuje praktická zkušenost, že metody znaleckého zkoumání Celně technické laboratoře dávají výsledek s určitou odchylkou a naměřená hodnota i bez odchylky byla menší než deklarovaná čistota 99 % a blízko hranici 95 % hmotnostních Hg. Policejní orgán má však zato, že při naměřené čistotě 99–95 % jde stále o rtuť a ne o směs

rtuti, neboť nejde o záměrně vytvořenou směs. V praxi jsou tedy podstatné možnosti prokazování předmětného zákazu i v návaznosti na dostupné analytické metody znaleckého zkoumání. Toto sdělení však již není připomínkou k návrhu novely trestního zákoníku, ale poznámkou k aplikaci předmětného předpisu EU, kterou považujeme za užitečné uvést danou problematiku ještě do širšího kontextu.

Kontaktními osobami pro vypořádání za Generální ředitelství cel jsou:

pplk. Mgr. František Berka, Sekce Právní, email: Frantisek.Berka@celnisprava.gov.cz, tel.

pplk. Mgr. Samuel Kellner, Sekce Pátrání, email: Samuel.Kellner@celnisprava.gov.cz, tel.

S pozdravem

plk. Mgr. Bc. David Cafourek
zástupce ředitelky odboru a vedoucí oddělení
Oddělení legislativně právní
Odbor 21 právní
Sekce 2 právní a výkonu služby

Generální ředitelství cel

Budějovická 7, Praha 4

+420 261 331 111 | podatelna@celnisprava.gov.cz | celnisprava.gov.cz

datová schránka: „7puaa4c“ | IČO: 71214011